

АЗВОНИ ЛЕМКОКІЩИН

№2 (20)

Березень-квітень 1997 р.

Ресстраційне свідоцтво ТР №145
Газета заснована у квітні 1994 року

ЧАСОПИС КРАЙОВОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА» В УКРАЇНІ

*У час Великодніх
свят пошли нам,
Боже,
благословення
і порозуміння,
Здобутків
у повсякденній
праці. Хай на
нашу Землю Зійде*

СТОРІНКИ КАЛЕНДАРЯ

КВІТЕНЬ

2.04.1777 – помер у Петербурзі Максим Березовський – український композитор і співак.
9.04.1922 – народився Іван Мацинський – український поет.
21.04. 1952 – помер Іван Зілінський – професор, дослідник лемківських говірок.
27.04. 1947 – прийнято рішення про створення концентраційного табору в Явожні.
28.04.1947 – на Сяніччині почалася акція “Вісла”.

ТРАВЕНЬ

6.05.1947 – підписано договір між урядами СРСР, Польщі та Чехословаччини про спільну боротьбу з УПА.
9.05.1922 – народився Андрій Орисик у с. Вілька Сяницького повіту – лемківський різьбяр, син Михайла Орисика.
16.5. 1817 – народився Микола Костомаров – український історик, письменник, етнограф.
25.05.1987 – помер у Нью-Йорку Степан

*Праці Лан на
нашу Землю Зійде
спокій і благодать.
Христос воскрес!
Воістину воскрес!*

Віляк Сянський, син Михайла Орісика.
16.5. 1817 – народився Микола Костомаров – український історик, письменник, етнограф.
25.05.1987 – помер у Нью-Йорку Степан Пельц – суспільний діяч на лемківській ниві у США.
30.05.1887 – народився в Києві Олександр Архипенко – найвизначніший український скульптор, живописець, графік.

Нотатки із обласної звітної конференції

“ЕНТУЗІАЗМ І ЛЮБОВ ПОДОЛЮЮТЬ ВСІ ТРУДНОЩІ”

Нещодавно у Тернополі відбулася звітна конференція Тернопільського обласного товариства “Лемківщина”, на якій зібралися представники районних товариств, гості з інших областей та запрошені.

Із звітною доповіддю виступив голова обласного товариства “Лемківщина” Олександр Венгрінович. В обговоренні доповіді взяли участь члени правління обласного товариства Ігор Дуда, Іван Вовчак, Ярослав Бережнюк, голова Бережанського районного товариства Ольга Трач, заступник голови Монастириського районного товариства Іван Кулик, голова Підволочиського районного товариства Григорій Панків, отець Анатолій Дуда та інші.

Усі виступаючі з приємністю відзначили, що в області багато робиться для активізації лемківського руху, відродження нашої культури, звичаїв та традицій рідного народу. Однак, вистачає у нас і проблем. Зокрема, о. Дуда наголосив, що доцільно було б відкрити недільну школу, поквапитися з відкриттям обласного лемківського музею.

Окремі виступаючі висловили побажання зробити більш цікавою і змістовною лемківську газету “Дзвони Лемківщини”. На жаль, останнім часом відчувається деякий спад у роботі

районних організацій, неохоче записуються в товариство молоді люди, виникають проблеми з розповсюдженням газети і збиранням внесків.

“Мені дуже сумно, – сказав зокрема Олександр Венгрінович, – що майже дванадцять районних товариств не сплатили до сьогодні внески. Доводиться нагадувати, дзвонити, просити про ці речі, але люди, на жаль, залишаються глухими. Як наслідок, наше фінансове становище знаходиться на межі катастрофи. А ви всі знаєте, що сьогодні без коштів нічого не можна вдіяти. Ми залишаємося у дуже скрутному матеріальному стані. Так, за світлицю заборговано 800 гривнів, через несплату нам відключено телефон. А ще кошти потрібні для відкриття музею, випуску нашої газети “Дзвони Лемківщини” – до речі, єдиної лемківської газети в Україні.

Все важче і важче знаходити спонсорів. Тому хочу нагадати, що сплата членських внесків – це не тільки наш обов’язок, а й свята справа, якщо, звичайно, ми хочемо зберегти товариство, примножувати нашу культурну спадщину.

Велику роль у відродженні лемківської культури відіграють “Дзвони

Лемківщини”. Але через матеріальну скруту газета виходить спонтанно, і як наслідок втрачає свою гостроту та актуальність. Вкрай необхідно налагодити щомісячний випуск газети. І тут без вашої допомоги не обійтися.

Що чекає нас в 1997 році?

Перш за все Всеукраїнський з’їзд лемків, на Зелені свята плануємо провести фестиваль самодіяльних колективів, влітку відбудеться традиційна лемківська “Ватра”. Минулого року ми започаткували свято Івана-Купала, то ж мусимо його зробити традиційним. Будемо і далі добиватися утвердження наших прав на державному і політичному рівні. Прошу вас не забувати, що “Ватра” у Ждині (18-20 липня) має політичне значення, тож всі ми повинні масово взяти в ній участь, відвідати свою Батьківщину. Ми повинні показати польській громадськості, що це наша одвічна земля. Нам слід побувати в різних куточках, поклонитися могилам наших дідів і прадідів, впорядкувати їх, відправити панахиди.

Поки що не вирішується питання про переїзд кордону за вкладкою у паспорті, ще не розв’язано проблему переїзду по списках. Думаю і надіюся, що зустріч двох президентів у квітні вирішить

багато позитивних моментів на користь лемків. І в першу чергу цю проблему – переїзду.

Дуже велике значення буде мати Світовий Конгрес лемків, що відбудеться у Києві або у Львові. У червні проходитиме Всеукраїнський з’їзд лемків в Івано-Франківську. Зрозуміло, що до цих небуденних подій ми повинні підготуватися належним чином. Прошу вас надсилати нам свої пропозиції і зауваження.

Велике поле діяльності лежить перед нами у сфері патрістичного виховання. Відрадно, що маємо тут справжніх ентузіастів, таких, скажімо, як Ігор Дуда, о. Анатолій Дуда, Ярослава Бережнюк, Іван Вовчак, Паша Трач, але хотілося б, щоб їх було якомога більше. Ми дуже сподіваємося на активізацію роботи редколегії”.

Конференція засвідчила, що активісти лемківського руху готові і далі працювати на славу нашого народу, не піддаючись апатії та зневірі у цей складний час.

Закінчилося зібрання виконанням лемківської урочистої пісні “Гори наши...”

Іван Бескид

"ГОМІН" З ПОЛЬЩІ

Українська періодика в Польщі поновилася новим виданням. Тут тепер регулярно виходить раз на два місяці нова газета "Гомін". Як зазначено в редакційній статті, своєю появою та систематичністю випусків цей часопис завдячує виключно активності та свідомості читачів.

Редакція міститься у Варшаві та Олышніні. Сьогодні на Олышнініни чи не найбільше проживає українців, переселених на ці північно-східні землі Польщі у 1946-1947 роках. Видання "Гомону" здійснюють люди, за плечима яких багаторічний досвід праці в редакції української газети в Польщі "Наше Слово". Це – Роман Галан, Анатолій Кобеляк і Степан Мігус.

На дванадцяти сторінках заведено постійні рубрики: "Україна і світ", "Грані

історії", "Літописання" та повідомляє про події в Україні, порушує проблеми питання українсько-польських відносин, висвітлює сучасне життя українських громад.

Для шанувальників поезії створено сторінку "Схоплення". Наймолодші читачі мають свою сторінку – "Материнка". Для розпорошених у Польщі українців, чий діти виростають в іншомовному оточенні, цей факт має чималу вагу.

Читачі "Гомону" уже звикли, що на його сторінках можна зустріти імена авторів як з Польщі, так і з України. Серед постійних дописувачів відомі люди – професор з Любліна Михайло Лесів, літературознавець з Варшави Василь Назарук, поети Остап Лапський, Міля Лучак, Тадей Карабович та інші.

Галина Корбич

Щойно з друку

ПРИВІТАННЯ ПОЕТИЧНИМ РЯДКОМ

Нещодавно у видавництві "Збруч" (м.Тернопіль) побачила світ перша поетична збірка Михайла Ониськіва "Прийдень". Це ошатне видання містить поезії автора, рецензії і відгуки на його твори, а також численні світлини, які мають незаперечну історичну цінність, адже в них поет знаходиться в оточенні відомих людей.

Вітаючи автора з цією небуденою подією, передруковуємо один із його віршів, присвячений активістові лемківського руху Ігореві Дуді. Це послання написане у притаманній Михайлові Ониськіву манері – з теплою усмішкою і м'якою іронією, що так відрізняє його твори від інших митців.

Віriamo, що "Прийдень" припаде до вподоби любителям поезії і займе почесне місце в їх книгозбірнях.

Редколегія "Дзвонів Лемківщини"

СИНУ МИКИТИ –
ІГОРЮ ДУДІ

"Дзвони Лемківщини"
видаєш з Петром
і луна їх лине
Сяном і Дністром.
Люд наш порозкидано
з волі чужаків...
Тужиш за Бескидами –
там рідніший спів,
нас ти перевершив:
Худмузей – це труди,
тож дзвенить із "Верше...":
"Юш мі так не буде,
юш мі так не буде,
як мі було перше..."

Михайло Ониськів

ДЗВЕНИТЬ ЛЕМКІВСЬКА ПІСНЯ

У жовтні 1996 року сповнилося 6 років Бориславському хору "Лемківська студентка", але за цей невеликий час колектив зумів своїм щільним мелодійним дзвоном пісень завоювати багато слухачів не тільки серед лемків, але й серед місцевого населення Бойківщини, Гуцульщини та Поділля.

За час свого існування наш хоровий колектив приймав активну участь у всіх фестивалях лемківської культури, що проходили в Україні, зокрема у Львові і Тернополі. З 1991 року наш хор є активним учасником міжнародного фестивалю лемківської культури "Вагра" у Польщі.

Але найбільш відповідальним, радісним і тривожним для хористів і слухачів видався день 16 березня 1996 року, коли "Лемківська студентка" отримала звання народного.

Хор має багато чудових солістів, особливо молодшого віку – Марту Ілленко, Лілію Сальву, Дарію Червінську, Ярослава Громка, Володимира Буряка та інших.

Тепер кожен член колективу

Конгресу лемків.

Хочу сказати кілька добрих слів про голову нашого товариства Яну Начас, яка не жаліє ні сил, ні енергії для створення належних умов для праці хору. Завдяки її старанням наше товариство отримало безкоштовно офіс з трьох кімнат і залу для заняття хору. Все це ще більше згуртувало лемків для плідної праці.

Велика заслуга хору і голови в організації традиційного лемківського свята "Кермеш", яке проводимо кожної осені. На нього запрошуємо також хорові колективи Львівщини, Тернопілля, Івано-Франківська, Закарпаття, Києва.

Дуже допомагає нам, бориславським лемкам, наш славний поет Василь Хомик. Саме він склав багато пісень про Лемківщину, зокрема вірш "Лемківська студентка". З його ініціативи проводиться багато цікавих заходів.

Належну подяку вносимо заслуженій артистці України, лауреату Шевченківської премії, професору Львівської консерваторії Марії Байко за її професійну допомогу.

На світлині: лемківська громада Львівщини

РЯДКОМ СТИСЛОГО ЗВІТУ

У січні 1997 року відбулася Надвірнянська районна звітно-виборна конференція суспільно-культурного товариства "Лемківщина", на яку зібралися 120 членів товариства, а також прибув голова Івано-Франківського обласного товариства Степан Криницький. Із звітом про нашу роботу за попередній рік виступила голова п. Богдана Лінг. Вона коротко зупинилася на подіях насильницького виселення українського населення з Польщі, після чого, як відомо, почалася справжня трагедія нашого народу. Далі вона говорила про те, що зроблено. Передовсім проведено перерее страцію всіх депортованих у різні роки, які живуть у нашому районі. Наведено зв'язки з міністерствами праці та соціального захисту, Державним комітетом України в справах національностей та міграції, а також українською громадою і греко-католицькою церквою в Устріках Долішніх (Польща), від яких отримано запрошення приїхати на храмове свято Успення Пречистої Богородиці.

19 липня 1996 року члени товариства вдруге взяли участь у фольклорному святі "Лемківська Ватра". Лемки поїхали не тільки на фестиваль, а й відвідали свої

рідні міста та села – Криницю, Тиляву, Тилич, Кам'яну та інші.

На цей рік заплановано велику роботу по підготовці до Другого Всеукраїнського Конгресу лемків. На закінчення голова товариства подякувала всім членам правління за активну роботу і підтримку в нелегкій праці.

Запрошений голова Ради Старійшин п. Михайло Федоришин розповів про боротьбу УПА на Лемківщині, у якій він брав особисту участь.

Перед присутніми виступили також п. п. Леся Лаврик, Марія Тулейбич, Олександр Протиняк, Марія Кельб, Олександр Сич, Григорій Питляр. Голова обласного товариства п. Степан Криницький привітав усіх. На конференції головою товариства знову обрано Богдану Лінг. Було прийнято рішення про підтримку кандидатури п. Слави Стецько на виборах до Верховної Ради України.

*Гор Лінг
м. Надвірна,
Івано-Франківської обл.*

звання народного.
Хор має багато чудових солістів, особливо молодшого віку – Марту Ілліско, Лілію Сальву, Дарію Червінську, Ярослава Громка, Володимира Буряка та інших.

Тепер кожен член колективу розуміє, що присвоєння йому почесного звання "народного" стимулює і зобов'язує до дальшої творчої праці. Добре усвідомлює це і наш маестро Остап Сальва. Уже на першій пробі хору він заявив про свій план приступити до вивчення складних класичних творів, щоб можна було взяти участь у нових лемківських фестивалях. Маємо надію, що наш хор буде запрошений для виступу перед делегатами Всесвітнього

про лемківщині, зокрема вірні "Лемківська студентка". З його ініціативи проводиться багато цікавих заходів.

Належну подяку виносимо заслуженій артистці України, лауреату Шевченківської премії, професору Львівської консерваторії Марії Байко за її професійні поради.

Тож хай лунають лемківські народні пісні по всій нашій незалежній Україні та далеко за її межами.

*Михайло Желем
м. Борислав*

На світлині: пам'ятний знак у
Бережанах

Поетичним рядком МУЗЕЙ У МОНАСТИРИСЬКАХ

У неділю по полудню
люди поспішали,
бо в Монастирських лемки
музей одкривали.

Приїхали представники
з районів, області,
кому близька та культура —
не дасть їй пропасти.

На подвір'ю зібралися
доросли і мали,
і над тими експонатами
окреми плакали.

Бо відкрили музей гідний
лемківської культури,
над речами, што тут стоять,
лемки ся трудили.

Наши предки тим знаряддям
землю обробляли,
а сьогодні в знак пошани
нам подарували.

Була тяжка ручна праця,
техніки не било,
була гарна дзвінка пісня
і легко ся жило.

Тому треба нам то знати
і дітей навчати,
же майбутнє без прошлого
не мож існувати.

Стефа Гурей

ТИРС ВЕНГРИНОВИЧ: УКРАЇНІКА ПО ТОЙ БІК КОРДОНУ

Навряд чи багато людей в Україні ще зовсім недавно могли б ствердно відповісти на запитання, чи знайоме їм ім'я українського мистця-графіка Тирса Венгриновича, що волею долі проживає у Польщі. Ця наша необізнаність у дивний для здорового глузду спосіб йшла в парі з широкою популярністю у різних країнах світу мистецького доробку мистця, передусім виконаних ним книжкових знаків. Ці філігранної майстерності мініатюри обійшли виставкові зали найбільших культурних центрів Угорщини, Болгарії, Чехо-Словаччини, Австрії,

ЛЕМКІВСЬКА ЦЕРКВА

Бельгії, Англії, Німеччини, Голландії, США, Канади (250 виставок, з яких понад 50 — персональні), а їх безперечні мистецькі вартості забезпечили Тирсу

Венгриновичу місце у престижному виданні "Енциклопедія світового екслібрису", що окремими томами з'являється у Португалії і звідти поширюється по всьому світу.

Сьогодні митець не дуже охоче згадує свої перші роботи, самокритично вважає їх надто недосконалими. Але ми маємо право не погодитися з ним, тим більше, що сотні його гравюр стали окрасою багатьох колекцій і музеїв, зокрема Львівського музею українського мистецтва.

Наполегливою працею Тирс Венгринович, ще не маючи професійної освіти, у ті далекі роки вже на фаховому рівні володів граверським ремеслом, пробував свої сили в різних видах гравюри: деревориту, офорта, лінорита... Зрештою, доказом цього був і його дебют серед учасників професійної виставки. Успішний початок мав свої передумови. У батьківському домі була багата бібліотека, з якої допитливий хлопець міг багато почерпнути, зокрема, у галузі культури. Крім того, його батько сам не погано малював і заохочував до цього сина.

У 1926 році сім'я переїхала до Сянока і дитячі роки Тирса минали серед чарівної лемківської природи, що, безперечно, також, не минуло безслідно для формування його етичних уподобань. Нарешті, у Сяноку жив і творчо працював відомий український художник Лев Гец. Він підтримував юний талант і мав на його формування чималий вплив.

Тирс нерідко власними ногами

перемірював простори Лемківщини і як мало хто з художників відчував казкову красу рідної природи. Він захопився відтворенням лемківських і бойківських церков, створивши унікальний цикл дереворитів. Цей цикл має виняткове для української культури значення. Це не просто сюїта високомайстерних мистецьких творів, а й документально

КРАЄВИД З ВЕРБАМИ

достовірне відтворення класичних зразків вітчизняного будівництва, багато з яких уже не існує.

Графічні виконання циклу дещо різняться від того, що бачимо в екслібрисах, проте єдине авторство легко відчувається. Схильність мистця до тонкої філігранної роботи знаходить у даному разі вдячне застосування при фіксації

вишуканих силуетів церков, їхніх конструктивних особливостей, оригінальних прикмет у формах покриття, вікон чи зовнішніх кронштейнів при кутових врубках стінних зрубів. Ця точність деталей, однак, не переступає межі, за якою починається суха протокольність.

Церкву завжди ставили в найгарнішому та найпочеснішому місці села, частіше-усього — на узвишші, де її було здалеку видно і куди підходячі люди мали підноситися до гори в прямому і в переносному значеннях. Величаво виростаючи монументалізованими формами в центрі дереворитів Тирса Венгриновича із землі, у якій кореняться й довколишні дерева, церкви своїми верхами майже сягають хмар, зливаються разом і з нерукотворною природою у грандіозну симфонію краси та гармонії.

Загалом же належна оцінка й повне усвідомлення вагомості унікального циклу дереворитів Тирса Венгриновича "Українські церкви" ще попереду, але поки що так хочеться побачити його альбом з докладними анотаціями. Колись у Львові були видані рисунки українських церков, виконані О. Лушпинським, подібне видання вийшло друком і в Чехо-Словаччині... Чому б нам не спромогтися на альбом Тирса Венгриновича?

Самому мистцеві слід низько поклонитися за подиву гідну працю.

Олег Сидор
м. Львів

ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗАБУТТЯ

У свій час широкий резонанс отримала книга Миколи Жулинського "Із забуття — в безсмертя", присвячена творчості тих письменників, які постраждали від комуністичної системи. Але, на жаль, багато визначних імен випали з поля зору шановного автора. Скажімо, він не згадав талановитого вченого і письменника рідкісного обдарування Василя Чаплєнка, автора багатьох художніх творів, що стали окрасою українського письменства. Не присвячено окремих статей Петрові Волиняку, відомому літераторові і публіцистові, Вадиму Сварогу, найвизначнішому критикові української діаспори, Іванові Манилу, славному байкарєві і поетові, Петрові Карпенку-Криниці, поетові унікального світосприйняття, а також дуже обдарованому і плідному

Івано-Франківське товариство народилося восени 1991 року. Ініціаторами його створення були люди старшого покоління, насильно вивезені з прадідівських земель, такі як: П. Пертей, І. Семко, О. Капустянський, І. Матвійків, О. Боднар, І. Яцевич... Цих людей об'єднала туга і любов до своїх сплюндрованих земель та домівок. Бажання відтворити етнічну пілку лемків, зберегти пісню і говірку в особливих і протиставлених умовах, в умовах

ЕНТУЗІАСТИ КУЛЬТУРИ

"Наша думка, наша пісня не вмире, не загине..."

М. Хміль, М. Стус, О. Сабєцька, В. Лешків, О. Люта, С. Скрипник, Л. Волинська, Я. Хорошак, О. Савчук, О. Демчишин, М. Мончак, Д. Костів, Л. Курей, В. Рогожник, Н. Скрипник, Н. Дем'ян.

У нашому репертуарі є пісні братніх народів-слов'ян: чеська народна пісня "Добру noc маміла", польська "Лончко, лончко зелена", українські та лемківські твори, веселі і тужливі — усього більше як 30 творів. Ми неодноразово давали концерти в області, де проживають переселенці з Лемківщини та місцеві

українського письменства. Не присвячено окремих статей Петрові Волиняку, відомому літераторові і публіцистові, Вадиму Сварогу, найвизначнішому критикові української діаспори, Іванові Манилу, славному байкареві і поетові, Петрові Карпенку-Криниці, поетові унікального світосприйняття, а також дуже обдарованому і плідному письменникові Олексі Гай-Головкові, що в свій час затьмарив Андрія Головка...

На щастя, творчість останнього письменника повертається сьогодні до нас зі славою. Окремі його твори були опубліковані в літературно-мистецьких часописах України, готується до друку монографія про його творчість. Олекс Гай-Головка проживає сьогодні в Канаді і продовжує натхненно працювати. Протягом свого творчого життя він випустив у світ 18 книг українською і англійською мовами. Про нього схвально відгукувалися Петро Панч, Євген Маланюк, Вадим Сварог, Володимир Державин та інші видатні мистці.

Особливо широкий резонанс отримала його книга "Поєдинок з дияволом", у якій він розповів про свою боротьбу з енкаведистами уже після закінчення війни. Незаперечно цінність мають також мемуари, видані у двох томах під назвою "Смертельною дорогою". Окремої розмови заслуговує поезія Гай-Головка, рідкісне явище в українській літературі. Хочеться вірити, що невдовзі творчість письменника стане приводом зацікавлених розмов і дискусій, а його книги будуть видані в Україні.

Оксана Басок,
студентка
Тернопільського педінституту

ТРИНАДЦЯТИЙ ЗБІРНИК "СЛОВА"

Сьогодні більшість діаспорних письменників видають свої книги в Україні, і в цьому є певний сенс — обходиться дешевше і книги потрапляють до рук зацікавлених читачів (як зізнаються обізнані люди, в діаспорі читачів уже майже не залишилося). Однак незрідка щось-таки виходить в екзилі. Ось зовсім недавно надійшов до нас з Едмонтону тринадцятий збірник "Слово", що його видає об'єднання українських письменників, очолюване Лідією Палій. Судячи з усього, це остання редакторська робота нині покійного Олега Зуєвського — відомого модерного поета.

Перегорнемо сторінки збірника. Зроблений він з добрим смаком, тяжінням до ірреального письма, що прагне прийти на заміну реалізму.

Відчувається, що Олег Зуєвський намагався упорядкувати альманах до вимог елітарного читача. Прагнув, але до кінця зробити цього не зміг, і, думається мені, з цілком об'єктивних причин. Бо сьогодні усе більше мистців відмовляються від простого штукарства і повертаються в лоно ясного і світлого письма.

Налагодити нас на сприйняття світу незвичного, дивного та мандрівку поза часом і простором покликані модерні варіації художника Ярослава Балабана, поетичні візії Віри Вовк та Марії Голод.

Безперечно, читачі потребують і читабельного матеріалу. Відмовитися від нього цілком було б нелогічно у виданнях такого плану. Але читабельний кіч мусить гармонійно поєднуватися з високохудожнім словом. Окрім того література існує не тільки для відображення дійсності, фіксації почуттів, а й для показу того, як ця дійсність переломлюється у

нашім індивідуальному досвіді, так як П. Цертей, І.Семко, О.Капустянський, І.Матвійків, О.Боднар, І.Яцевич... Цих людей об'єднала туга і любов до своїх сплюндрованих земель та домівок. Бажання відтворити етнічну гілку лемків, зберегти пісню і говірку в особливих і притаманних тільки нам рисах і красі. Восени 1991 року за ініціативою голови товариства Степана Криницького було створено хорову капелу "Бескид". Люди, котрі прийшли на хор, раніше майже ніколи не співали. Було важко, але велике бажання відродити своє минуле, перемогло усі труднощі. Довелось шукати керівника капели, який би погодився на одному ентузіазмі відродити все, що ми задумали. І такий сподвижник знайшовся. Це виходець із Лемківщини Орест Іванович Турок. Саме завдяки йому з січня 1992 року наш хор заспівав.

Важко було вибавати приміщення для репетицій, не було постійних інструментів. Спершу займались в аудиторіях Медичної академії, згодом в центрі народної творчості.

29 жовтня 1995 року хорова капела "Бескид" стала народною. На сьогодні вона нараховує 40 хористів. В її основному складі залишилися все ті ж люди, що були першими: С.Фіцик, Г.Давидова, Н.Коломійчук, Ю.Костишак, І.Омельченко, В.Ружилюк, С.Бруц, І.Гелетканич, І.Шуп-Фігель, батько і син Ворони, І.Гнатюк. Наша капела постійно відновлюється. До нас прийшло подружжя Івасиків — Надя і Орест, панство Павлишиних — Василина та Борис, Неоніла Аксьонова, методист центру виховання дітей, Г.Черкавська,

свідомості людини. Справжнього чужаця завжди більше цікавить стиль, аніж те, що автор пережив, чого досяг і якими світами мандрував. Читачеві завжди цікавіше подорожувати світом добротного стилю, ніж канадськими преріями і американськими степами, якщо їх описи зводяться до голої фіксації і незрозумілого щему в серці. Саме на такі думки нашоухують нас твори Василя Вериги, Миколи Ковшуна та деяких інших авторів.

Серед авторів класичної школи, які являють нам добротні зразки справді добротного письма і повинні служити взірцем того, як варто писати в наш час, у першу чергу, хотілося б назвати Ганну Чернінь, Віру Ворскло, Світлану Кузьменко, дружину талановитого поета Бориса Олександрівца, та ще може Яра Славутича і ДІМУ.

Розділ прози рясніє іменами таких відомих майстрів пера як Іван Боднарчук, Ярослав Рудницький, Мирон

Богожоник, Г.С.Криницький, Н.Дем'ян.

У нашому репертуарі є пісні братніх народів-слог'ян: чеська народна пісня "Добру ноц маміла", польська "Лончко, лончко зелена", українські та лемківські твори, веселі і тужливі — усього більше як 30 творів. Ми неодноразово давали концерти в області, де проживають переселенці з Лемківщини та місцеві люди, котрі дуже раді нам і завжди зустрічають з великим ентузіазмом.

У 1992 році наш колектив вперше побував на лемківській "Ватрі" у Польщі.

Маємо на думці створити сімейний ансамбль. Ціла родина гарно співає і відвідує наш хор. А ще С.С.Криницький має свій особистий твір "Лемко, я си лемко", оранжировку до якого зробив соліст капели і композитор Іван Гнатюк. Він також відродив більш як сорок лемківських пісень, за що йому велике і щире слово подяки.

Наш голова С.С.Криницький приїхав на Україну восьмирічним хлопцем. Тут він одержав вищу освіту, захистив докторську дисертацію, завідує кафедрою ЛФК Медичної академії. Цінують його люди за ширю вдачу, сердечну доброту і подиву гідний ентузіазм. Але батьківська домівка і хлоп'ячі спомини живуть в його серці, не дають спокою. Ця туга породила пісню, у якій є такі рядки:

*Лемко я си, лемко,
в Криниці-м ся родив,
по ясенім версі,
што я си находив.
Што я си находив, горами, лісами
Карпати, Бескиди,
барз ми жаль за вами...*

І.Омельченко,
староста хору.

Левицький, Ірина Шуварська-Шумелович, більшість з яких теж уже відійшли у вічність. З сумом рідколегія повідомляє про відхід у вічність Олексі Веретенченка, Святослава Гординського, Остапа Тарнавського, Анатолія Юриняка, Ярослава-Богдана Рудницького, імена яких так багато промовляють тому, хто прилучився до світу діаспорної літератури.

Читаючи збірник, не можна не піддатися почуттю ностальгійного жалю за непоправністю цих втрат. Наче яскраві зорі враз погасили на небосхилі нашої літератури. Більше того, діаспора нагадує сьогодні Атлантиду, яка на наших очах зникає в безодні океану. Ще рік-два — і вона чезне назавжди. Кожне діаспорне видання тільки підсилює це відчуття...

Роман Колісник,
студент філології
м.Тернопіль

Трагедія Явожно

Зі спогадів о.митрата Степана Дзюбини...

14 червня я опинився в концентраційному таборі в Явожні. Це був колишній німецький концтабір, філія страшного табору в Освенцімі. Нас тримали кілька годин перед бараком. Був гарячий день, проте води нам ніхто не подав. Лазня, насамперед довелося залишити всі речі і харчі у приміщенні перед лазнею. Коли повернулися, побачили - харчі пропали, добре хоч речі залишилися.

А далі до бараків. Чоловічих було п'ять, числами від 10 до 14. Жіночих бараків було два і один слідчий. Жіночі бараків були відділені від чоловічих колючим дротом. У

кожному бараці було по три залі, в кожній до 200 чоловік.

На терені бараків була також табірня лікарня, чоловічі й жіночі бараків-робітні для кравців та шевців, барак-кухня та інші. Кожен барак мав свого баракового та зальового. Вони також були в'язнями, проте деякі жорстоко знущалися зі спів'язнів. Спочатку мене тримали у 10-му бараці, потім перевели до 12-го, де зальовим був Іванів, що мав особливу ненависть до священиків. І він дійсно люто нас усіх катував, завдаючи як фізичні, так і моральні тортури.

Узагалі в'язні були биті всюди, на кожному місці. Били нас під час роздавання їжі, у черзі до латрини, за найменшу "провину". А що вже найбільше - під час слідства. Спів'язні розповідали мені, що слідчі казали признаватися до вчинків, які ніколи не робили, а коли в'язні відмовлялися, били до крові, до втрати свідомості. В'язні розповідали також про випадки катування на смерть,

де які верталися зі слідства з поламаними ребрами, ногами, вибитими зубами, мали вирвані нігті або пальці розтриті стисканнями між дверима і одвірком. Слідчі живили також під час тортур електричного струму.

Посилали до нас також своїх шпигунів на вивідання. Дуже дошкуляли муштри, бігання навколо бараків. Хто не міг бігти, того били. Як упав на землю, копали далі, не зважали. Садисти-наглядачі шукали найменшого приводу, щоб загнати нас бігати або стрибати "жабками".

Найдошкульнішим був саме голод. Ми були постійно голодні, ходили сухі мов привиди. Кожен в'язень мав бляшану миску. Основною поживою була пайка хліба, а до неї темна смердюча рідина - "кава". Це був наш сніданок і вечеря, обідали, можна сказати, чистою водою. Усе це стало причиною того, що після 4-ох місяців в'язні пухли з голоду, під час ранкового апелю падали неживими. Бувало, що за один апель виносили кілька трупів. Тіла померлих, згорнуті в паперові мішки, вивозили і закопували у ліску за табором. Щодо голоду табір в Явожні був гірший від німецького Освенціма, де дехто прожив і 5 років. Натомість у Явожні по 4-ох місяцях масово приходила смерть. Протягом кількох місяців померло 160 чоловік, багато вмерло після звільнення з табору від виснаження.

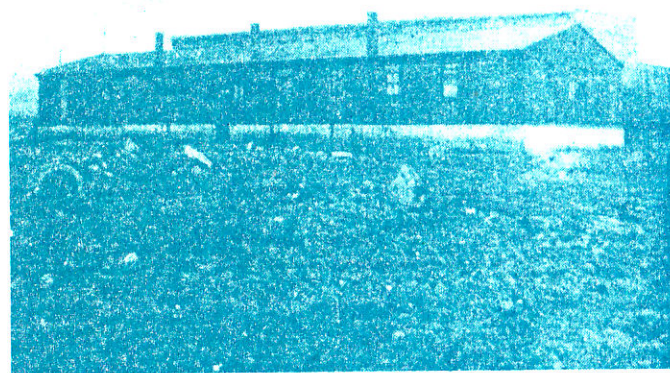
Щоб морально принизити священиків придумували для них різні праці. Зметене болото казали класти на віз, котромусь священикові запрягалися, іншого священика саджали на воза, давали мітлу в руки й серед крику та глузливих вигуків позав територію бараків. Одного разу знайшли між бараками здохлого kota, примусили священика Менцинського робити похорон. Накинули на нього якусь плахту, що мало бути за фелон, до рук дали мітлу. Отак глумилися. Коли в табір почали надходити посылки, священики не могли їх отримувати. Було у таборі 22 греко-католицьких священиків.

Великою мукою для всіх в'язнів були блохи та воші. Ніде було випрати білизну, поміняти на іншу - було годі й думати. В'язні ходили в одязі, в якому їх арештовано. Частими були випадки сверблячки і тифу. Були випадки кидання на електричний струм. Жінки на своїх бараках зазнавали такого ж режиму. Було в таборі 17 дітей, 9 з них народилося в концтаборі...

Підготував Олександр Семенів

За надані матеріали висловлюю подяку викладачу ТДТУ ім.І.Пулюя З.Смуку

На світлині: барак табору в Явожні

Пам'ять повертає нас у минуле...

Липневий поранок 1945 року... Для сімнадцятирічної Олі, як і для всієї сім'ї Завійських, він став найжахливішим, найтрагічнішим днем у житті. Навіть сьогодні, з перебігом кількох десятків літ, Оля не може забути і збагнути як усе було. Немов у

невимовного болю.

Тільки після тривалих пошуків вдалося Ользі Федорович знайти дорогу і святу для неї могилу, точніше невеликий горбик з поваленим хрестом, де знайшли свій вічний притулок мама, батько, сестри і брати. Уся родина

Люби в селі Устя Руське. Лягають також квіти біля підніжжя пам'ятника партизанам-лемкам, які віддали своє життя в боротьбі з фашистами. Поїздка затягується до

сутінок. У горах швидко наступає ніч. Попереду дорога додому. Останнє прощання — і автобус бере курс на Перемишль.

Павло Гербут,
м. Чортків

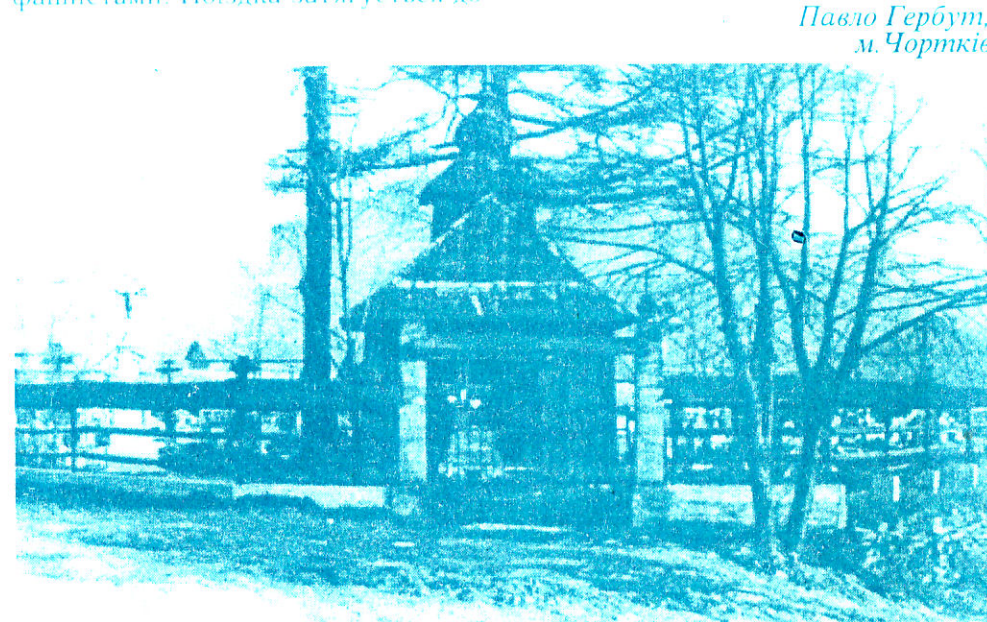
як і для всієї сім'ї Завицьких, він став найжахливішим, найтрагічнішим днем у житті. Навіть сьогодні, з перебігом кількох десятків літ, Оля не може забути і збагнути як усе було. Немов у моторошному сні перед внутрішнім зором пропливають страшні закривавлені тіні убивць, а на долівці хати розкидані тіла рідних, позвірячому замордовані бандитами. Як їй вдалося вирватися з того пекла — не може зрозуміти до сьогодні...

Прошло піввіку з того дня. Уже не молода, посивіла Ольга Федорович разом зі своєю донькою Олею Фурлик та односельчанкою Іванною Яцевич розгрібають вологе осіннє листя, ламаючи стебла сухої трави на занедбаному і покинутому цвинтарі в далекому лемківському селі Красна. Розгрібають листя і рясно скроплюють землю сльозами. Їм допомагають інші учасники, організованої Чортківським товариством "Лемківщина", поїздки і в кожного серце щемить від

вдалося Ользі Федорович знайти дорогу і святу для неї могилу — точніше невеликий горбик з поваленим хрестом, де знайшли свій вічний притулок мама, батько, сестри і брати. Уся родина. Найдорожчі для неї люди. Глухий стогін вирвався з грудей слабосильної жінки, коли вона припала грудьми до святого місця і обхопила його тремтячими руками. Не могли без ридання дивитись на цю картину і ми — учасники поїздки. А навколо повалені хрести, занедбані могили, пустка і холодний вітер... Легають квіти і вінки на сумні пагорби, засвічуються свічки і оживає в пам'яті минуле.

Хвилини мовчання. Глибокого. Гнітючого. Хвилина як вічність. Це як у "Біблії": у Господа одна хвилина як тисячу років, і тисячу років як одна хвилина.

Легають квіти на могили рідних і близьких Михальчук Люби, Михальчук Стефанії, Ковальчук

НА СТРУНАХ СЕРЦЯ

ГАРДА НАША ЛЕМКІВЩИНА

Гарда наша Лемківщина —
Мати нам лемкам єдина.
Гарда, шуна, їщи красна,
Лем їй доля барз нещасна.

Гарди наши гори сині,
Што на рідні Лемківщині
Гарди ліси, луги, поля,
Лем тяжка лемківська доля.

Гардо в небі сонце сяє,
Вітер хмари розганяє.
Гардо квітне жито в полі,
Лем лемко нема волі.

Гарди наши бистри річки,
Дзюрчат журливо потічки.
Гарде вшитко в Лемківщині,
Лем сам лемко на чужині.

"Гарди" пани так зробили,
Акцію "Вісла" створили.
"Гарди" геноцит створили
Вшитко лемківське зничили.

Гардо в чужині жиєме,
А за рідним жалуєме.
Гардо лемко ломит руки,
Бо зазнав він велькой муки.

Гардо чужи край шануєм,
Чужу землю орем, сієм,
Гардо чуже вихваляме,
Бо свого юж нич не маме.

С.Шевчик,
м.Криниця

Пожертви на газету:

Ткач Парасковія (м.Тернопіль)
- 50 грн.

Беневят Дмитро (м.Теребовля) -
20 грн.

Щиро вдячні.

Редакційна колегія

"Дзвони Лемківщини" - часопис крайового Товариства
"Лемківщина" в Україні

Наша адреса: м.Тернопіль,
бульв. Т.Шевченка, 21. Телефон 2-42-44

Замовлення №63 Тираж 1000

Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.

Орендне підприємство видавничо-поліграфічний комбінат "Збруч",
м.Тернопіль, вул. Живова, 11

Редактор Петро Сорока

Редакційна колегія:

заступник редактора Ігор ДУДА, відповідальний секретар Парасковія ТРАЧ,
Михайло БЕНЧ, Ярослава БЕРЕЖНЮК, Марія БУРДЯК (Чортків), Олександр
ВЕНГРИНОВИЧ, Стефанія ПАНЦЬО, Володимир СТУПИНСЬКИЙ, Ілля
ЧУЛИК (Львів), Анатолій Ядловський (Івано-Франківськ).

Комп'ютерна верстка Олександр СЕМЕНІВ

Висловлені авторами думки можуть не співпадати з позицією редакційної колегії